

Двадцятирічна законодавча прогалина щодо свободи мирних зібрань в Україні; необхідна термінова реформа

В сьогоднішньому рішенні Палати у справі Веренцов проти України ([Vyerentsov v. Ukraine](#)) (заява № 20372/11), що не є остаточним¹, Європейський суд з прав людини одногосно постановив, що мало місце:

порушення статті 11 (свобода зібрань та об'єднання) Європейської конвенції з прав людини;

порушення статті 7 (ніякого покарання без закону) Європейської конвенції; та

порушення статті 6 §§ 1 та 3 (право на справедливий суд).

Справа стосувалася правозахисника, який, серед іншого, скаржився на те, що його було засуджено до трьох діб адміністративного арешту за проведення демонстрації без дозволу, хоча за національним законодавством такий дозвіл не вимагався.

Суд вирішив, що ця справа виявляє структурну проблему, а саме законодавчу прогалину стосовно свободи мирних зібрань, яка залишається в Україні з часів розпаду Радянського Союзу. Дійсно, єдиним існуючим документом, який на сьогодні встановлює порядок проведення демонстрацій, є Указ, який був прийнятий у 1988 році в СРСР (надалі – Указ 1988 року), який зазвичай не визнається українськими судами як такий, що підлягає до застосування. Тому, відповідно до **статті 46 (обов'язкова сила рішень та їх виконання)**, Суд запропонував Україні терміново реформувати її законодавство та адміністративну практику з метою визначення вимог до організації та проведення мирних демонстрацій, так само як і підстави для їх обмеження.

Основні факти

Заявник, Олексій Олександрович Веренцов, є громадянином України, що народився у 1973 році та проживає в місті Львів (Україна).

Від імені неурядової правозахисної організації пан Веренцов повідомив мера міста Львів, що він проводитиме низку демонстрацій протягом декількох місяців з метою привернення уваги до корупції в прокуратурі. 12 жовтня 2010 року він організував мирну демонстрацію, під час якої його відкликали в сторону працівники міліції, які зрештою відпустили його.

13 жовтня, за раніше поданою скаргою місцевої ради, Львівський адміністративний суд виніс рішення про заборону проведення анонсованих надалі демонстрацій, починаючи з 19 жовтня. Того ж дня пана Веренцова було запрошено до Галицького райвідділу міліції, де його було звинувачено, зокрема, в порушенні порядку організації та проведення демонстрації. Згодом він був доставлений до Галицького

¹ Згідно зі статтями 43 та 44 Конвенції, це рішення Палати не є остаточним. Протягом трьох місяців після його винесення, кожна з сторін може клопотати про передачу справи на розгляд Великої Палати Суду. В разі подання такого клопотання, колегія з п'яти суддів вирішує чи справа заслуговує на подальший розгляд. В позитивному випадку, Велика Палата розгляне справу та винесе остаточне рішення. Якщо клопотання про перегляд відхилене, рішення Палати стає остаточним того ж дня. Після того, як рішення стає остаточним, воно передається до Комітету Міністрів Ради Європи для нагляду за його виконанням. Подальша інформація про процедуру виконання можна знайти за наступною адресою: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution

районного суду, який визнав його винним за висунутими проти нього звинуваченнями та призначив йому покарання у вигляді адміністративного арешту строком на три доби. Відбувши покарання, пан Веренцов оскаржив це рішення суду в апеляційному суді області, який відхилив його скаргу.

Скарги, процедура та склад Суду

Посилаючись на статтю 11 (свобода зібрань та об'єднання), пан Веренцов скаржився, що втручання в його право на свободу мирних зібрань не було встановлене законом та не було необхідним у демократичному суспільстві. За статтею 7 (ніякого покарання без закону), він також стверджував, що він був визнаний винним у порушенні порядку проведення демонстрацій, хоча така процедура не була чітко визначена законом. Нарешті, він скаржився на порушення статті 6 §§ 1 та 3 (право на справедливий суд), стверджуючи, що судові рішення в його справі було необґрунтованим та що в нього не було можливості підготувати свій захист, допитати свідків та скористатися допомогою захисника.

Заяву було подано до Європейського суду з прав людини 21 березня 2011 року.

Рішення було прийняте Палатою з семи суддів, у наступному складі:

Марк Віллігер (Mark **Villiger**) (Ліхтенштейн), *Голова*,
Ангеліка Нусбергер (Angelika **Nußberger**) (Німеччина),
Боштян М. Зупанчіч (Boštjan M. **Zupančič**) (Словенія),
Ганна Юдківська (Ganna **Yudkivska**) (Україна),
Андре Потоцкі (André **Potocki**) (Франція),
Пол Лемменс (Paul **Lemmens**) (Бельгія),
Алеш Пейхал (Aleš **Pejchal**) (Чеська республіка),

а також Клаудія Вестердік (Claudia **Westerdiek**), *Секретар Секції*.

Рішення Суду

Стаття 11

Суд визнав, що правовою підставою арешту пана Веренцова був Кодекс про адміністративні правопорушення, який встановлював відповідальність за порушення порядку проведення демонстрації та який можна було вважати достатньо доступним.

Тим не менш, Суд постановив, що в Україні з часів розпаду Радянського Союзу відсутній чіткий та передбачуваний порядок проведення мирних демонстрацій. Дійсно, загальні правила, викладені в Конституції України, щодо можливих обмежень свободи мирних зібрань потребували ще додаткової розробки в національному законодавстві. Зокрема, в рішенні від 19 квітня 2001 року Конституційний Суд України вказав, що порядок сповіщення українських органів влади про мирне зібрання є предметом законодавчого регулювання. Крім того, єдиним існуючим документом, що встановлював такий порядок, був Указ 1988 року, прийнятий вже неіснуючою країною – СРСР – та який зазвичай не визнається українськими судами як такий, що підлягає до застосування.

Хоча Суд визнав, що країні потрібен певний час аби встановити власну законодавчу базу протягом перехідного періоду, зокрема такого, через який наразі проходить Україна, він не міг погодитися з тим, що затримка більш як на 20 років була виправданою, особливо коли це стосується такого основоположного права як свобода мирних зібрань. Тому Суд дійшов висновку, що втручання в право пана Веренцова на свободу зібрання не було встановлено законом, в порушення статті 11.

Стаття 7

Суд нагадав, що хоча правопорушення у вигляді порушення порядку проведення демонстрацій було передбачено Кодексом про адміністративні правопорушення, згаданий порядок не був чітко визначений ані в національному законодавстві, ані національними судами, практика яких свідчить про численні непослідовності в цій сфері. Відповідно, адміністративний арешт pana Веренцова на три доби порушив статтю 7 Конвенції.

Стаття 6 §§ 1 та 3

По-перше, Суд зазначив, що лише декілька годин минуло між складанням міліцією протоколу про адміністративне правопорушення та розглядом справи в суді першої інстанції. Таким чином, пан Веренцов не мав змоги оцінити висунуті проти нього звинувачення та належно підготувати свій захист. По-друге, хоча пан Веренцов попросив бути представленим адвокатом, як це передбачено в Кодексі про адміністративні правопорушення, суд першої інстанції відмовив в його клопотанні, посилаючись на його юридичну підготовку як правозахисника, що Суд визнав незаконним та свавільним. По-третє, основою висновків суду першої інстанції були рапорти міліціонерів, при цьому жодного свідка не було допитано, незважаючи на клопотання pana Веренцова.

Крім цього, апеляційний суд не зміг усунути ці порушення з огляду на те, що на час розгляду ним справи пан Веренцов вже відбув свій адміністративний арешт.

Нарешті, доводи pana Веренцова, незважаючи на їхню важливість, були повністю проігноровані українськими судами, які виявили повну відсутність належного обґрунтування своїх рішень. Таким чином, Суд постановив, що мало місце порушення статті 6 §§ 1 та 3 (b), (c) та (d).

Стаття 46

Суд нагадав, що стаття 46 покладає на Договірні Сторони юридичне зобов'язання вжити необхідних заходів для забезпечення права заявника, яке Суд визнав порушеним. Такі заходи мають також вживатися щодо інших осіб в схожій ситуації, особливо шляхом виправлення недоліків, виявлених в національній системі, якомога швидше та ефективніше.

В цій справі порушення статей 11 та 7 було обумовлене законодавчою прогалиною стосовно свободи зібрань, яка залишається в Україні понад два десятиріччя. Тому Суд наголосив, що конкретні реформи в законодавстві та адміністративній практиці України мають бути здійснені з метою визначення вимог до організації та проведення мирних демонстрацій, так само як і підстави для їх обмеження

Справедлива сатисфакція (Стаття 41)

Суд постановив, що Україна має сплатити заявнику 6000 євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення доступне лише англійською.

Цей прес-реліз є документом, підготовленим Секретаріатом. Він не зобов'язує Суд. Рішення щодо прийнятності та суті та подальшу інформацію про Суд можна знайти за адресою www.echr.coe.int. Аби отримувати прес-релізи Суду, будь-ласка, підпишіться на розсилку за адресою: www.echr.coe.int/RSS/en або слідкуйте за нашими повідомленнями на Твіттері [@ECHR_Press](https://twitter.com/ECHR_Press).

Контактна інформація для ЗМІ

echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

Jean Conte (tel: + 33 3 90 21 58 77)

Tracey Turner-Tretz (tel: + 33 3 88 41 35 30)

Nina Salomon (tel: + 33 3 90 21 49 79)

Denis Lambert (tel: + 33 3 90 21 41 09)

Європейський суд з прав людини було засновано в Страсбурзі державами-членами Ради Європи в 1959 році для розгляду стверджуваних порушень Європейської конвенції з прав людини 1950 року.